

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут педагогіки
Кафедра початкової освіти та культури фахової мови
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(місто Івано-Франківськ)
Міжнародна академія прикладних наук у Ломжі (Республіка Польща)
Запорізький національний університет
Рівненський державний гуманітарний університет
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Актуальні проблеми початкової освіти: теорія і практика

Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю
науково-практичної конференції (24 жовтня 2023 року)

Житомир

2023

УДК 37. 014.3 : 373. 3

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка від 24.11.2023 року (протокол №20)

Рецензенти:

Березюк Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін, Житомирський медичний інститут ЖОР.

Бойко І., кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології КЗ "Житомирський обласний ІППО" Житомирської обласної ради.

Сахневич І., кандидат педагогічних наук, доцент, методист навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у Житомирській області.

Актуальні проблеми початкової освіти: теорія і практика: збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (24 жовтня 2023 року) / за заг. ред. О. Гордієнко. Житомир, 2023. 150 с.

У збірнику матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (24 жовтня 2023 року) представлено наукові статті щодо теоретико-методологічних засад розвитку початкової освіти в Україні, дидактики Нової української школи, професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, наступності дошкільної та початкової освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти спеціальностей "Початкова освіта", "Дошкільна освіта", аспірантам, учителям початкових класів та вихователям закладів дошкільної освіти.

Відповідальність за правильність фактів, посилань, наведених у матеріалах, несуть їх автори.

УДК 37. 014.3 : 373. 3

© колектив авторів 2023

© ЖДУ імені Івана Франка, 2023

Зміст

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади розвитку початкової освіти в Україні.....6

Горкун У.С. Функції вчителя у гендерному вихованні дітей молодшого шкільного віку.....6

Дейнека Ю. В. Завдання та зміст роботи вчителя початкових класів із формування здоров'язбережувальної компетентності учнів.....8

Клименко О. О. Основні етапи роботи над учнівськими творами в початкових класах.....11

Макаревич М. О. Специфіка роботи над переказом на уроках української мови в початковій школі.....14

Марченко І. П. Психолого-педагогічні аспекти розвитку творчого мислення учнів початкових класів.....18

Можарівська С.І. Аспекти взаємодії вчителя початкових класів з батьками дітей з особливими освітніми потребами.....21

Севрук В. Ю. Використання засобів театралізації в практиці сучасної початкової школи.....24

Ткачук О. Р. Педагогіка партнерства як основа гуманізації відносин учасників освітнього процесу в початковій школі.....27

Чубара О. О. Роль літературного краєзнавства у процесі формування художньо-естетичних цінностей учнів початкових класів.....30

Шембарецька О.С. Особливості роботи команди психолого-педагогічного супроводу з дітьми з особливими освітніми потребами різних категорій освітніх труднощів.....33

Розділ 2. Дидактика Нової української школи.....37

Біла Н. І. Потенціал інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях із предметів мовно-літературної галузі в 3 класі початкової школи.....37

Борисенко А.В. Розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.....41

Боровець О. В. Розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках в НУШ.....44

Назарчук Л. Ю. Формування екологічної компетентності учнів початкової школи засобами ігрових технологій.....47

Новіцька В. В. Шляхи реалізації змістової лінії "Досліджуємо медіа" на уроках української мови в початкових класах.....50

Підгурська В. Ю. Методичні особливості формування каліграфічних умінь та навичок учнів початкових класів.....54

Рудницька Н. Ю. Формування математичної компетентності в учнів початкової школи згідно концепції НУШ.....	57
Рябоконт Л. В. Педагогічні умови, форми та методи формування національних цінностей та ідеалів в учнів початкових класів на уроках української мови.....	59
Садурська Л.М. Розвиток творчих здібностей на уроках “Я досліджую світ” засобами ігрових технологій.....	63
Севрук В. Ю. Використання прийомів візуалізації навчального матеріалу на уроках навчання грамоти.....	66
Синюк Н. В. Особливості використання гейміфікації в освітньому процесі початкової школи.....	69
Сінчук І. В. Робота з розвитку культури мовлення учнів початкових класів на уроках української мови.....	71
Сорока К.В. Психолого-педагогічні особливості пізнавальних інтересів учнів початкової школи.....	74
Флячинська О. В. Диференційований підхід до навчання учнів початкових класів.....	77
Яковишина Т. В. Артпедагогіка в інклюзивній освіті.....	81

Розділ 3. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів для роботи в НУШ: сучасні виклики.....84

Л. М. Байдюк Роль міжнародних проектів у підготовці майбутніх учителів.....	84
Басюк Н. А. Емоційний інтелект як базова компетенція інфомедійної грамотності майбутнього вчителя початкової школи.....	87
Голубовська І. В., Т. О. Кожухівська, "Чудування довколишнім світом" (пам'яті дитячої письменниці Марії Пономаренко).....	91
Коновальчук І. М. Педагогіка партнерства в процесі дистанційного навчання в початковій школі.....	96
Солтусенко М. М. Створення власного мультимедійного контенту як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів початкових класів.....	99
Шанскова Т. І. Гуманістичні традиції концепції пайдеї у сучасній професійній підготовці майбутніх вчителів початкових класів.....	102

Розділ 4. Наступність дошкільної та початкової освіти.....105

Антощук М. В. Формування валеогічної культури в дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор.....	105
Вишнівська М. О. Робота з формування мовленнєвої культури дітей старшого дошкільного віку.....	108

6. Освіта в Україні [Електронний ресурс] <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini>
7. Методичні рекомендації для організації освітнього процесу в початкових класах. [Електронний ресурс], <https://www.schoollife.org.ua/instruktyvno-metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-organizatsiyi-osvitnogo-protsesu-ta-vykladannya-navchalnyh-predmetiv-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osvity-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi/>
8. Сікорський П.І. Від диференційованого навчання до його диференціації / наукова стаття. Рецензент: Ю. І. Мальований, 2013. 9 с. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua>
9. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. (Серія "Альма-матер"). 3-те вид. стер. Київ : Академвидав, 2009. 560 с.

Т. В. Яковишина,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти
(Рівненський державний гуманітарний університет)

Артпедагогіка в інклюзивній освіті

Сучасний інтеграційний процес, що має місце в суспільстві, економіці, мистецтві, педагогіці, призвів до появи нових суміжних галузей знань: інтегративної педагогіки, етнопедагогіки, лікувальної педагогіки, реабілітаційної педагогіки, артпедагогіки тощо. Це відбулося завдяки збільшенню та накопиченню обсягу знань у галузях педагогіки та психології, поширенню освітніх процесів і формуванню різноманітних якостей в інших галузях знань. У результаті маємо нові концепції виховання і навчання, розроблено стандарти базової освіти, досліджено теоретичні основи та методики виховання дітей, зокрема і дітей з порушеннями розвитку, а також удосконалюється специфіка освітнього процесу в інклюзивних закладах освіти.

Артпедагогіка є синтезом 2-х галузей наукового знання (мистецтва, педагогіки), що забезпечують розробку теорії та практики педагогічного, корекційноспрямованого процесу в художньому розвитку учнів та питання формування основ художньої культури через мистецтво та художнотворчу діяльність (музичну, образотворчу, художньо-мовленнєву, театралізовано-ігрову) [1].

Таким чином, артпедагогіка – це галузь освіти, яка поєднує в собі мистецтво та педагогіку для стимулювання творчості та особистісного розвитку учнів. Ця наука допомагає виявити потенціал кожного здобувача через використання мистецтва та творчих методів. Артпедагогіка надає можливість розвивати як креативну, так і когнітивну сфери особистості, роблячи навчання більш ефективним й цікавим.

Ми розглядаємо артпедагогіку і як метод педагогічного впливу, який використовує мистецтво для навчання та розвитку особистості. Основна ідея полягає в тому, що кожна людина має потенціал для творчості, і застосування

мистецтва допомагає виявити цей потенціал. В артпедагогіці використовуються різні види мистецтва, такі як живопис, музика, танець, театр, література та інші. Ця галузь допомагає розвивати як творче, так і аналітичне мислення, комунікативні навички та емоційний інтелект.

Артпедагогіка має численні переваги для освіти учнів. По-перше, артпедагогіка сприяє розвитку креативних здібностей учнів, зокрема дітей з ООП. Вона допомагає їм виражати свої ідеї та почуття через мистецтво, що є важливим в сучасному світі, де творчість є ключовою компетенцією. По-друге, як вид мистецтва артпедагогіка допомагає здобувачам розвивати свою індивідуальність та самосвідомість, відкриває можливість вільного вираження своїх думок та почуттів. По-третє, застосування артпедагогічних технік сприяє підвищенню мотивації до навчання, адже саме мистецтво робить навчання цікавішим і змушує учнів більше залучатися до процесу навчання, допомагає вирішувати емоційні проблеми та знижувати рівень стресу, сприяє подоланню тривожності та депресії.

Ми вважаємо, що артпедагогіка є важливою галуззю педагогіки, оскільки вона сприяє розвитку творчості та особистісного потенціалу здобувачів. Вона надає можливість виразити себе через мистецтво, розвиває соціальні навички та сприяє зміцненню психічного здоров'я. Артпедагогіка є вагомим інструментом для створення освіти, яка відповідає вимогам сучасного суспільства та сприяє розвитку індивідуальності кожного учня.

Через війну перед сучасною освітою постали виклики, які змусили її якісно по-новому розв'язувати проблему інклюзивної освіти, адже збільшилася кількість учнів з ООП, тобто сучасні виклики окреслили й сучасні тенденції змін. Пам'ятаємо, що освіта – це право кожної дитини, незалежно від її особливостей та потреб. Для дітей з особливими освітніми потребами навчання в умовах війни може бути жорстким викликом, але саме артпедагогіка надає можливість розвивати їх потенціал та відчувати себе повноцінними учасниками освітнього процесу.

У дослідженні "Турботливе навчання" Вілле Ваклін (2016) дає такі слушні поради для дітей з ООП, які можна використати і в Україні в умовах воєнних дій.

1. Діти з ООП під час війни потребують більшої делікатності. Необережне слово однокласників може травмувати. Профілактикою цього має бути роз'яснювальна робота з однолітками та їхніми батьками, а також застосування артпедагогічних технік.

2. Діти, які були поранені, зазнали жахів війни, викликають значно більше бажання пожаліти, ніж інші діти з ООП. Але сприйняття себе як жертви – не те, чого хочуть такі учні. Акцент варто робити на тому, що вони – ті, хто вижили, вийшли переможцями з ситуації. Навіть оповідання для таких дітей мають назви на кшталт "Герої теж плачуть".

3. Якщо діти з ООП через психотравму не можуть працювати на уроках, треба дати змогу індивідуально та за бажанням говорити про почуття, думки, які заважають займатися.

4. Надважливим є почуття безпеки. Його створюють та дають відчуття керуваності щоденні однакові рутини, які робляться спільно з учителями (ранкове коло, спільний обід, спільне декорування кабінетів тощо).

5. Існує феномен посттравматичного синдрому, тому діти, які постраждали через війну, по суті є психологічно старшими за однолітків. У них вивільняються ресурси, які дають їм змогу активно розвиватися. Це дає надію, що з допомогою вчителів такі учні ще зможуть проявити себе та повернутися до більш-менш безпечного життя [2].

Саме в таких умовах застосування артпедагогіки як педагогічного підходу, що використовує мистецтво для навчання та розвитку, стає найбільш дієвим. Для дітей з ООП цей підхід особливо важливий, оскільки він допомагає забезпечити індивідуальний підхід та сприяє розвитку їх потенціалу. Це дозволяє кожній дитині з ООП розкрити свої здібності та здолати освітні й психологічні бар'єри.

Отже, артпедагогіка створює атмосферу навчання, де всі діти, незалежно від їхніх освітніх потреб, можуть брати участь у спільних проєктах. Мистецтво об'єднує дітей та створює можливість взаємодіяти і навчати один одного. Це особливо відчутно, коли учні знаходяться у бомбосховищах та навчаються у стресових умовах. Мистецтво допомагає дітям з ООП виражати свої почуття та думки, навіть якщо вони мають обмежену мову чи комунікативні навички. Малювання, танець, музика чи драма стають альтернативними засобами виразу.

Артпедагогіка допомагає розвивати спеціальні навички, такі як моторика, координація рухів та сприйняття сенсорної інформації. Це особливо важливо для дітей з фізичними або розумовими обмеженнями. Мистецтво допомагає дітям з ООП взаємодіяти з однолітками та розвивати соціальні навички. Через спільні проєкти та виставки діти навчаються працювати в команді й розуміти різноманітність інших. Участь у творчих проєктах та досягнення в мистецтві підвищують самооцінку дітей з ООП та допомагають їм відчувати себе важливими і вміло володіти своїми здібностями.

Отже, артпедагогіка є потужним інструментом для навчання та розвитку дітей з ООП. Вона надає можливість розвивати їх потенціал, сприяє інклюзивному навчанню та допомагає дітям виразити себе через мистецтво. Артпедагогіка важлива не лише для освіти дітей з ООП, але й для побудови більш інклюзивного суспільства, де кожна дитина має можливість розвивати свій потенціал та відчувати себе частиною спільності.

Список використаної літератури

1. Інклюзія, породжена війною. URL: <https://osvitoria.media/experience/inklyuziya-porodzhena-vijnoyu/>
2. Кравченко А., Штирхунова І. Застосування артпедагогіки в логопедичній роботі з розвитку зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації* (15 лютого 2019 року, м. Суми). С. 155–15